2016-06-21

Tretåig hackspett

En nordlig hackspett med huvudsaklig förekomst i Norrlands inland i äldre grandominerad skog, ofta av naturskogskaraktär. Successivt ovanligare söderut ner till norra Götaland. Lever på larver av bark- och vedlevande skalbaggar och är därför beroende av rik tillgång på döda och döende träd. Uppträder ofta vid stormfällningar, bränder och liknande störningar. Stannfågel som under vissa år kan uppvisa vandringsrörelser och uppträda långt utanför det egentliga utbredningsområdet.

Ekologiska krav
Tretåig hackspett är specialist på vedlevande skalbaggar, främst larver av långhorningar och barkborrar. Arten häckar i äldre barr- och blandskogar (främst granskog) med rik förekomst av döda och döende träd (minst 10–15 m3/ha). Arten utnyttjar även sumpskogar, strandskogar, kantzoner mot myrar samt landhöjningsskogarnas gråalbård. Den utnyttjar opportunistiskt områden efter stormfällning, granbarkborreangrepp och bränder. Även små träd med liten stamdiameter utnyttjas under födosöket, t.ex. senvuxna granar.
Häckningsrevirets storlek varierar med skogstypen, förekomsten av död ved och graden av fragmentering, men är i allmänhet i storleksordningen 25–100 hektar. Vintertid krävs ofta betydligt större områden. Det finns studier som antyder att arten behöver minst 100 hektar äldre skog, i områden med låg bonitet kan det behövas över 200 hektar lämpligt habitat för att ett par ska kunna reproducera sig. På brandfält med många nydöda träd kan reviren ligga mycket tätt. Inom reviret finns det ofta ett eller flera mindre kärnområden på några hektar mycket rik förekomst av död ved (20–30 m3/hektar). När lämpliga habitatfragment är små och uppsplittrade kan paret födosöka över ett betydligt större område än 100 hektar.

Utbredning och regionala skillnader
Livskraftiga förekomster finns främst i norra Norrlands inland och i fjällnära skog. Arten är betydligt ovanligare längs Norrlandskusten. Förekomsterna glesnar söderut och i Svealand finns ett svagt bestånd med spridda förekomster i lämpliga miljöer. I Götaland är arten mycket sällsynt, men häckning förekommer vissa år, främst i de norra delarna. Arten påträffas tillfälligt även längre söderut i Götaland.

Indikator på skyddsvärd skog
Häckningar eller permanent förekomst indikerar skogliga värdekärnor eller utvecklingsmark. Normalt gäller detta inte för kortvariga förekomster i anslutning till

Författare: Jonas Grahn, Martin Tjernberg och Mikael Svensson, ArtDatabanken.

tillfälliga ansamlingar av död ved, vid stormfällningar, brand och liknande.

Faktorer som missgynnar eller hotar arten
Tretåig hackspett har stora arealkrav och höga krav på sin livsmiljö. Omdaningen av naturskogar till kulturskogar medför en förlust av viktiga miljöer, något som förstärks av ökad fragmentering till följd av avverkningar. Arealen naturskogsmiljöer med barrskogsdominerade olikåldriga bestånd har i stora delar av landet blivit allt för små och isolerade för att kunna upprätthålla stabila populationer. Dikning och annan markavvattning leder till att viktiga sumpskogsmiljöer försvinner.

Behov av hänsyn – allmänt
Arten är i behov av förstärkt hänsyn. Bedömningen av vilken hänsyn som krävs kan bli olika beroende på förekomsten av lämpligt habitat i angränsande skogsmark på bestånds- och landskapsnivå. Arten har stora revir, speciellt vintertid som sannolikt är en flaskhals för artens överlevnad, och det kan därför finnas behov av hänsyn på landskapsnivå.
Områden med dokumenterad permanent förekomst i naturskogsmiljöer har vanligen så stora naturvärden att skogsbruk är olämpligt. I anslutning till sådana områden sparas främst äldre och döende gran, helst i hänsynsytor som en del av den generella hänsynen vid skogsbruksåtgärder.
I större landskapsavsnitt med kända förekomster, eller särskilt goda förutsättningar för en livskraftig population av arten, är det lämpligt med planering ur ett landskapsperspektiv. Detta är ett omfattande arbete där det behövs samverkan mellan skogsföretag, enskilda skogsägare, myndigheter och miljöorganisationer. Värdefulla redskap i detta arbetssätt är skogsbolagens ekologiska landskapsplaner, de enskilda skogsägarnas gröna skogsbruksplaner, myndigheternas naturvårdsplanering och miljöorganisationernas kunskaper om artförekomster.

Miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder
• Undvik gallring och avverkning under perioden 1 april–31 juli inom revir med tretåig hackspett.
• Lämna hänsynsytor med trädgrupper, särskilt av äldre gran och lövträd. Gärna stora ytor, och helst i anslutning till kvarvarande äldre bestånd, för att minimera negativa kanteffekter.
• Skapa högstubbar av såväl barr- som lövträd, särskilt i kanterna av hygget.
• Spara försvagade eller döende träd vid gallring och avverkning.
• Lämna funktionella kantzoner mot bäckar, sumpskog, sjöar och myrar.
• Lämna stamtät, självgallrande skog i kantzoner, blockmarker och liknande.
• Återbeskoga tidigare grandominerade områden med gran.
• Gynna förekomsten av löv i samband med röjning och gallring.
• Lämna större ytor med branddödade träd vid naturvårdsbränningar.

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten
• Gör naturvårdsavsättningar i äldre gran- eller lövdominerande bestånd, gärna mot myrar, fuktstråk eller bäckar i områden som ligger inom artens huvudsakliga utbredningsområde.
• Hyggesfritt skogsbruk kan vara gynnsamt i anslutning till områden med bekräftad förekomst.
• Naturvårdsbränningar är mycket positivt. Även hyggesbränning kan ha stor betydelse om mindre arealer stående skog i anslutning till hyggen bränns.
• Skapa stående död ved, t.ex. genom ringbarkning av gran.
• Återställ dikade sumpskogar genom att dämma eller täppa igen diken.

Områdesskydd och frivilliga avsättningar
Områden med regelbunden förekomst av flera par häckande tretåig hackspett kan vara i behov av områdesskydd eller frivilliga avsättningar.
• Gör naturvårdsavsättningar i områden med dokumenterad permanent förekomst i naturskogsmiljöer.
• Stora sammanhängande områden bör prioriteras.

Skogsvårdslagstiftningen
• Ta inte bort äldre vindfällen, högstubbar och torrakor (SKSFS 7:8).
• Spara träd med höga naturvärden, t.ex. hålträd, träd med brandljud m.fl. (SKSFS 7:8).
• Avstå från skogsbruk på hänsynskrävande miljöer som sumpskogar, äldre skogar av olika slag, brandfält, skog med mycket död ved m.m. (SKSFS 7:17).
• Lämna skyddszoner med träd och buskar mot hänsynskrävande miljöer, som bäckar, raviner, myrar och sumpskogar, kulturmiljöer m.m. (SKSFS 7:21).

Lästips
Artfakta för tretåig hackspett. ArtDatabankens webbplats, http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/100109

Populationsstorlek: 9200 par

Populationsutveckling:
1980–2012: minskning 25 %
2001–2012: minskning 35 %

Rödlistestatus 2015: Nära hotad (NT)

Fågeldirektivets Bilaga 1: Ja